

Tyresö kommun  
Utvecklingsförvaltningen  
Frida Ryholt och Karin Sundström  
Utredare  
08-5782 91 00  
frida.ryholt@tyreso.se  
karin.sundstrom@tyreso.se

## TJÄNSTESKRIVELSE

2014-12-04

1 (11)

Dnr 2014/GAN 0103  
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

# Skolvalet på Tyresö gymnasium

## Förslag till beslut

1. Notera informationen

Britt-Marie Lundberg Björk  
Förvaltningschef

Frida Ryholt/Karin Sundström  
Utredare

## Beskrivning av ärendet

### Uppdraget

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden har givit förvaltningen i uppdrag att beskriva och analysera skolvalens plats i undervisningen och det inre arbetet på Tyresö gymnasium. I uppdraget ingår att föreslå förbättringar och förändringar inför valet 2018.

### Bakgrund

#### Skolvalet på nationell nivå

Val i skolor, så kallade skolval har genomförts med olika arrangörer sedan slutet av 1960-talet. Ett skolval arrangeras på samma sätt som vanliga val, med valsedlar, valskärmar, röstlängder, valurna, röstmottagare och rösträknare.

Skolvalet 2014 drevs av Sveriges Elevkårer, och Europeiska

Ungdomsparlamentet på uppdrag av Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällsfrågor (tidigare Ungdomsstyrelsen). Valmyndigheten och Skolverket medverkade som samarbetspartners. Målet med skolvalet var

- projektet ska öka kunskapen om samhällsutvecklingen
- projektet ska skapa motivation för hur man som ung kan delta i och påverka samhällsutvecklingen
- projektet ska uppmuntra eleverna att rösta i skolvalet
- eleverna tar ställning för ett politiskt parti.<sup>1</sup>

Över 360 000 elever röstade i 1 629 skolval till riksdagen. Valdeltagande på gymnasiet var 66,7% i riket. 234 skolor arrangerade också skolval till Europaparlamentet där valdeltagande för gymnasiet var 41,8% . Valdeltagandet på Tyresö gymnasium var betydligt lägre 32,6% för riksdagasvalet respektive 19 % för europaparlamentsvalet. Tyresö hade lägst valdeltagande i skolvalet i länet.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Ungdomsstyrelsens. 2011.

<sup>2</sup> Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. 2014.

Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällsfrågor har tagit fram ett metodmaterial om demokratiska samtal i skolan. Inför skolvalet har man tagit fram ett särskilt material och exempel. Förslag på kringaktiviteter som kan genomföras i samband med valen är:

- Skolvalsdebatt där elever och politiker deltar och där frågor som intresserar eleverna diskuteras.
- Heldag om val med praktisk information
- Eleverna tar upp vilka frågor man vill debattera.
- Använda rollspel
- Eleverna får försöka påverka en fråga rent konkret exempelvis inom kommunen.

Efter skolvalet kan det vara intressant att diskutera resultaten med eleverna. Frågor att ta upp är hur ungdomar vill vara med och påverka, vilka frågor är viktiga. I metodmaterialet redovisas forskning som visar att det inte är innehållet i undervisningen som är det viktigaste utan relationen lärare elev och att bli rättvist behandlad som är avgörande även för förtroendet för politiska institutioner. I materialet finns också tips om hur demokratin hålls levande kontinuerligt..

- Använd demokrati i praktiken
- Utbilda, elevrådsrepresentanter, kamratstödjare och elevskyddsombud tillsammans med de vuxna på skolan.
- Komptensutveckla personalen i demokratiska processer
- Använd klassråd, det är elevers första erfarenhet av demokrati
- Utgå från ungas verklighet
- Skolledningen måste vara aktiv
- Skapa nätverk inom skolan och mellan skolor
- Stå upp för skolans värdegrund och låt inte rasistiska och antidemokratiska åsikter stå oemotsagda.<sup>3</sup>

Ungdomsstyrelsen genomförde efter 2010 års skolval en fördjupad utvärdering av betydelsen och effekterna av skolval. Slutsats av rapporten är att rektorer och lärare ser skolvalet som ett sätt att uppfylla skolans demokratiuppdrag eller

---

<sup>3</sup> Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. 2014

skolans kunskapsuppdrag och eleverna själva menar att skolvalet är en bra möjlighet då de får ta ställning och får nya perspektiv. Flera elever lyfter att den politiska debatten med tillhörande diskussion har varit det mest positiva med skolvalet. I Ungdomsstyrelsens utvärdering av skolvalet 2010 ställdes frågan till eleverna kring varför de röstade/inte röstade i skolvalet. Eleverna har då å ena sidan svarat att skolvalet är en bra förberedelse inför det riktiga valet, att de lär sig hur det går till rent praktiskt samtidigt som de får information. Å andra sidan har en del elever resonerat att skolvalet i sig inte är på riktigt och att det inte hjälper att rösta där, men de har ändå tänkt rösta i det riktiga valet då de anser att det leder till något.<sup>4</sup>

I Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie Unga med attityd (Ungdomsstyrelsen 2007b) tillfrågades gymnasieelever om de hade röstat i skolvalet. I den undersökningen framkommer att valdeltagandet i skolvalet sjunker ju äldre eleven är. Samma rapport redovisar också att de som läser yrkesprogram anger att de röstar i mindre grad än högskoleförberedande program. I undersökningen framkommer ingen skillnad mellan pojkar och flickor när det gäller benägenheten att rösta i skolvalet.<sup>5</sup>

### **Valdeltagandet i Tyresö kommunen**

Valdeltagandet i Tyresö är förhållandevis högt. 2014 var valdeltagandet 88,7 procent för riksdagsvalet och 86 procent för kommunvalet. Valdeltagandet för riket var 84,6 procent.

Antalet förstagångsväljare i Tyresö är högt avseende valet 2014, 7,9 procent mot 6 procent i riket. Valdeltagandet för förstagångsväljarna var 80,9 procent i Tyresö, jämfört med 2010 då siffran var 79 procent i Tyresö.<sup>6</sup>

---

<sup>4</sup> Ungdomsstyrelsens. 2011.

<sup>5</sup> Ungdomsstyrelsens. 2007.

<sup>6</sup> Tyresö kommun. 2014a.

## Några andra kommuners genomförande av skolvalet

Tre gymnasieskolor på Södertörn har valts ut (Botkyrka, Nynäshamn och Salem) och nedan lämnas en redovisning över deras arbete med skolvalet 2014. Salems kommun hade högst valdeltagande i Stockholms län. Lägst hade Tyresö kommun och därefter Nynäshams kommun.

### Botkyrka kommun

Tumba gymnasium har genomfört skolval i samband med EU-valet och riksdagsval. Valdeltagandet var 71 procent för riksdagsvalet. I samband med dessa hade man flera dagars aktiviteter och temadagar.

Samhällskunskapslärarna planerade en temadag om valet för alla elever på skolan. Detta fastsälldes i personalens gemensamma kalendarium. På mentorstiden genomfördes Valkompassen i samtliga klasser. Alla elever fick förbereda frågor att ställa till politikerna på den politikerdebatt som genomfördes på temadagen. En elev i årskurs 3 på samhällsprogrammet var moderator. Elevkårens styrelsemedlemmar och andra elever deltog tillsammans med lärarna i samhällskunskap som röstmottagare. Skolledarna gjorde ett tidschema för klasserna och den undervisande läraren gick med klassen för att rösta. De klasser som befann sig på praktik kunde förtidsrösta på mentorstid.

Själva röstningen skedde på lektionstid, men att rösta var inte obligatorisk. Alla uppmuntrades utan att tvingas. Att valdeltagandet blev relativt högt tror ämnesansvariga i samhällskunskap på Tumba gymnasium, beror på att skolledningen kommunicerade att skolvalet är en viktig del i skolans demokratiuppdrag – inte en ämnesfråga för enbart samhällslärarna.

### Nynäshamns kommun

Nynäshamn har ett gymnasium och där var valdeltagandet 38 procent för riksdagsvalet. Skolledningen är ganska nöjd med deltagandet mot bakgrund till att många elever var borta dagen för skolvalet. Det var samhällslärare som genomförde valet och ett antal elever var med i det praktiska genomförandet. Klasserna fick olika tider som de skulle gå och rösta på lektionstid och var styrda till att rösta även om de naturligtvis fick avstå.

Man genomförde ingen debatt utan hade en information där alla riksdagspartier var inbjudna och alla utom sverigedemokraterna deltog. Bokbord genomfördes och där fanns alla partier representerade. Alla elever har haft undervisning i samhällskunskap där valet var i fokus under hösten, Framgångsfaktorer är enligt skolledningen att ha engagerade lärare och ha ett löpande samtal om demokratifrågor.

### **Salems kommun**

Salems kommun har ett gymnasium, Rönninge gymnasium, där valdeltagandet var 81 procent för riksdagsvalet, högst i länet. På Rönninge gymnasium var det samhällskunskapslärarna som höll i genomförandet av skolvalet. Även elever genom elevkåren var aktiva och hjälpte till som valförrättare och i samband med debatten. Skolan hade en politisk debatt på förmiddagen och på eftermiddagen kunde eleverna rösta. Varje klass fick en särskild tid när just de skulle gå och rösta, vilket var under lektionstid. Röstningsschemat delgavs alla berörda lärare i god tid innan. I samhällskunskapsämnet var det ett stort fokus på valet. Övriga lärare hade inte någon direkt koppling till valet i undervisningen. Dagen efter skolvalet fanns en andra chans att gå och rösta. Samhällskunskapslärarna kollade då upp vilka klasser som inte var och röstade, mailade deras lärare och bad dem ta med sin klass under denna andra chans.

### **Skolvalen på Tyresö gymnasium**

Nedanstående uppgifter har inhämtats från skolledningen, samhällskunskapslärare och elevkåren på Tyresö gymnasium.

### **Förberedelserna av skolvalet på Tyresö gymnasium**

Tyresö gymnasium genomförde skolval i samband med valet till Europaparlamentet i maj och till riksdagen i september.. Administrativ chef hade hand om de praktiska förberedelserna, i samband med de båda valen. Elever och lärare var inte delaktiga i det praktiska förberedandet av valen.

Som förberedelser inför skolvalet genomfördes bokbord första måndagen i varje månad, dit ungdomsförbunden fick komma och eleverna kunde ställa frågor. Alla partier var inbjudna och i september var alla partier med på bokbordet. Detta bokbord genomfördes dagen efter skoldebatten för att ge

möjlighet att ställa frågor. Skoldebatten genomfördes den 2 september med representanter för ungdomsförbunden för alla partier som är representerade i kommunfullmäktige. Inför debatten hade administrativ chef kontakt med ungdomsförbunden i Stockholms län och de politiska partierna på lokal nivå i Tyresö. Rektor var moderator på debatten. Debatten genomfördes under skoldagen och var schemabrytande. Det var frivilligt för eleverna att delta och cirka 300 elever var med.

Inför skolvalet skickades information i veckobrev till eleverna och det sattes upp skyltar om att det skulle genomföras skolval. Mentorerna informerade muntligt i varje klass och uppmanade eleverna att gå och rösta. Valet genomfördes en tisdag för att alla elever skulle vara på plats i skolan. Många av eleverna är ute på arbetsplatsförlagt lärande onsdag till fredag. Vidare informerade skolledningen mentorerna att man kunde avsluta lektionerna i förtid för att det skulle finnas tid att gå och rösta.

### **Skolvalets plats i undervisningen**

Demokrati och mänskliga rättigheter är en röd tråd i samhällskunskapskurserna och inte något som bara tas upp i samband med val. Alla grundkurser i samhällskunskap börjar med demokrati/diktatur och mänskliga rättigheter, och därefter återkommer temat kontinuerligt. Att bemöta tankar och fördomar mot minoritetsgrupper är ett av de viktigaste områdena i samhällskunskapen.

I samband med valen har samhällskunskapslärarna tagit upp frågor om ideologier kopplade till politiska partier och aktuella politiska frågor. Eleverna har både fått möjlighet att fundera kring hur partierna resonerar i olika sakfrågor, samt haft utrymme att reflekterat kring hur de själva tycker. Eleverna har också fått reflektera kring skillnaderna mellan höger och vänster i politiken. Vidare har eleverna haft debatt under lektionerna och fått företräda olika partier och åsikter i ett rollspel. Eleverna fick också fördjupa sig i vilket samhälle de vill ha samt vilka åtgärder som de anser vara nödvändiga för att ta sig dit och ta del av nyhetsflödet inför valet. Undervisningen har innehållit genomgångar av det proportionella valsystemet samt vikten av att rösta. Vidare belystes frågor kring vilket inflytande folket kan ha på olika nivåer, genom att diskutera kommun, landsting och riksdagen. De klasser som läste samhällskunskap förbereddes också väl inför partidebatten som hölls av ungdomsförbunden.

I samband med EU-valet har eleverna främst fått gå igenom EU:s funktion och hur det styrs samt vilka frågor som beslutas på EU-nivå. En del klasser hade redan tidigare läst EU-avsnittet.

På introduktionsprogrammen har valet och demokratifrågor haft en stor plats under början av terminen. Även på gymnasiesärskolan har man tagit upp valfrågor och demokrati. En del program har inte haft samhällskunskap under hösten innan valet. Dock har alla lärare haft demokratifrågor som en viktig del i undervisningen, såsom majoritetsbeslut och att rösta om olika frågor i den dagliga verksamheten och undervisningen.

Det var frivilligt för eleverna att gå och rösta i skolvalet och det kunde göras under hela den dagen. Lärarna informerade om skolvalet och eleverna uppmanades också att gå och rösta. Alla elever erbjöds dock inte möjlighet att gå och rösta under lektionstid.

### **Exempel på aktiviteter för elevinflytande**

Tyresös gymnasium arbetar löpande på flera sätt med elevinflytande gällande undervisningens utformning, innehåll och förhållandena i skolan. Elever tränas i demokratiska processer bland annat genom att delta i klassråd och programråd. Det har genomförts s.k. Young advisory board, där en representant från varje program deltagit samt lärare och skolledning och jobbar aktivt med elevernas frågor. Dessa planerar, medverkar i och arrangerar såväl stora som små projekt, och är även en länk mellan skolledning och elever. Skolan har även en elevkår.<sup>7</sup>

### **Vad tycker eleverna**

En enkät har lämnats in till elevkåren på Tyresö gymnasium. Frågor ställdes om vad de tyckte om aktiviteterna i samband med skolvalet, bokbord, debatt och genomförandet av röstningen. Det som framkommer är att de tillfrågade eleverna tycker att bokborden varit mindre bra, medan debatten varit bra. Synpunkter som framkommer om vad som kan göras bättre nästa gång är att man skulle kunna genomföra valet på mentorstiden. En annan synpunkt är att sverigedemokraterna måste accepteras som ett parti bland andra.

---

<sup>7</sup> hemsidan



Synpunkter som framkommer om varför det inte blev ett högre valdeltagande är att intresset och engagemanget var lågt. Andra förklaringar är att det inte var obligatoriskt att rösta.

Andra synpunkter från elever som framkommit är att det varit svårt att välja att det inte gör någon skillnad och att man är ointresserad.

## Reflektioner

Värdegrundsfrågor och mänskliga rättigheter måste genomsyra hela skolan och ha en klar och tydlig roll. Det bästa för eleverna måste hela tiden vara i främsta rummet. Att leva upp till den värdegrund som skolan ska arbeta för är en viktig del i skolans uppdrag. Det är vidare viktigt med delaktighet, påverkansmöjligheter och inflytande för eleverna och bidra till eget och andras lärande.

Demokratiarbete och värdegrundsfrågor ska genomsyra hela utbildningen och all undervisning. Uppdraget innefattar alltså hela skolgången och samtliga ämnen. Det är ingenting som kan hänskjutas endast till exempelvis samhällskunskapsundervisningen. I och med gymnasiereformen 2011 har fokus riktats mer och mer på läroplanen och centralt innehåll. Det är en utmaning att knyta ihop kunskapsmålen med skolans uppdrag med demokrati och värdegrund, vilket också skolinspektionens rapport från 2012 visar.

Det kan konstateras att flera andra skolor mer tydligt har schemalagt när eleverna ska gå och rösta i skolvalen och det har varit på lektionstid. I någon skola har man t.o.m. aktivt sökt upp de klasser som inte röstade första dagen och gett dem ytterligare en chans. Detta kan naturligtvis få upp valdeltagandet, men det är också viktigt att det är frivilligt att gå och rösta. På Tyresö gymnasium skedde röstningen utanför lektionstid, och det var tydligt markerat att det var frivilligt.

Alla klasser har inte haft samhällskunskap i samband med valen och har inte haft genomgång av partier och m.m. i undervisningen. Många som fyllt 18 år röstar endast i det riktiga valet och anser att skolvalet är onödigt. Detta kan vara

några förklaringar till ett lägre valresultat, men det gäller ju även andra gymnasieskolor där valresultatet var högre.

Andra skolor framhåller vikten av engagerade och drivna lärare i främst samhällskunskap i genomförandet av skolvalet som en viktig framgångsfaktor för ett högt röstdeltagande och intresse bland eleverna.

Det har framkommit synpunkter på att alla partier måste behandlas lika i samband med bokbord och debatt.

Några konkreta förslag som framkommit är:

- Bjuda in kända politiker på nationell nivå, vilket kan ge ett stort intresse.
- Fokusera politikerdebatten ännu mer på frågor som berör ungdomar.
- Vända på perspektivet och låta eleverna debattera och föra fram synpunkter till politiker.
- För att få ett högt röstdeltagande behöver man kunna gå och rösta på lektionstid och det kan behöva schemaläggas.
- Genomföra skolvalet i en bättre dialog med gymnasiet.
- Låta elever och lärare vara med i planeringen som en del i undervisningen

## Källhänvisning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2014). Hämtad 2014-10-14 från [www.skolval2014.se](http://www.skolval2014.se). Webbssidan drivs av Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd och Europeiska Ungdomsparlamentet

Skolinspektionen. (2012). *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*. Hämtad 2014-10-16. från <http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/demokrati/kval-gr-demokrati-slutrapport.pdf>

Skolverket. (2011). Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. Hämtad 2014-10-16 från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2705>

Tyresö kommun (2014a) *Val 2014*. Hämtat 2014-10-16 från [http://www.tyreso.se/Kommun\\_demokrati/Nyheter-Kommun--Demokrati/Resultat-av-valet-2014/](http://www.tyreso.se/Kommun_demokrati/Nyheter-Kommun--Demokrati/Resultat-av-valet-2014/)

Ungdomsstyrelsen. (2007). *Skolvalet 2006 – Ungdomsstyrelsens slutrapport*. Hämtad 2014-10-16 från [http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer\\_uploads/skolval-2006\\_0.pdf](http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/skolval-2006_0.pdf),

Ungdomsstyrelsen. (2011). *Ett val i sig – utvärderings av valet 2010*. Hämtad 2014-10-16, från [http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer\\_uploads/ett-val-i-sig.pdf](http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ett-val-i-sig.pdf)